

Svetlana Mladenov

GODINA IZAZOVA – NOVI SAD 2021.

Izložbe savremene vizuelne umetnosti

Odvijajući se u komplikovanom, nestabilnom i nepredvidljivom vremenu, obeleženom sukobima i migrantskom krizom, lošim geopolitičkim odlukama, u vremenu punom nepravde i poremećenog sistema vrednosti, i novonastalom, neočekivanom globalnom pandemijskom krizom, savremena umetnost se našla pred brojnim izazovima. Uspela je da kroz interdisciplinarnost i postmedijski prostor sačuva mesto inicijatora novih ideja i rasadnika kreativnog potencijala, a svojim aktuelnim i angažovanim temama bude savest društva ukazujući na njegove probleme, greške i loše odluke. U društveno-političkim temama kojima se bave savremeni umetnici našle su se teme izbeglištva, migracija, granica kao i one u vezi s rodним, ekološkim, geopolitičkim i socijalnim pitanjima. Krećući se slobodno kroz polje umetnosti, istražujući i eksperimentišući, umetnici kroz lični diskurs ukazuju, opominju, predskazuju i nagoveštavaju probleme oko i ispred nas, kataklizmične senke, egzistencijalne krize, sukobe, globalne pretnje, apsurdne situacije. Zbog ove odgovorne uloge savremene umetnosti, njena prezentacija postaje sve važnija, te zahteva nove, kreativne i inovativne metode kustosiranja.

Novi Sad je tokom 2021. godine odbrojavao dane do početka naredne godine, kada i zvanično postaje jedan od gradova-prestonica evropske kulture. Pripreme su se ubrzavale, finiširali su se programi i projekti kao i adaptacije i rekonstrukcije zgrada i arhitekturnih kompleksa namenjenih za kulturne sadržaje. Jedan od takvih kompleksa je i prostor *Kineske četvrti* koji je rekonstruisan, te su stare zanatske radionice i bivši fabrički objekti zamenjeni novim ili adaptiranim prostorima koji treba da se popune kulturnim sadržajima. U poneki od ovih prostora ušla je prva publika (*Festival Kaleidoskop*), a zvanično otvaranje i permanentna upotreba novih prostora otpočeće u 2022. godini.

U okviru *Festivala Kaleidoskop* realizovana je multimedijalna izložba *Razlike* čiji je producent Akademija umetnosti u Novom Sadu. Ovo je višegodišnji projekat koji je iniciran kako bi kod studenata razvio osećaj za interdisciplinarnost, za slobodno kretanje kroz polje umetnosti, podstičući eksperimentalnost i istraživački duh. Ove godine projekat se bavio temom *vrta*, te je realizovao multimedijalnu ambijentalnu instalaciju na i u objektu *Nacionalni paviljon umetnosti novih medija u Kineskoj četvrti* pod nazivom *Ars electronica – Razlike: Vrt*. Projekat kritički razmatra naš odnos prema prirodi i kvalitetu sopstvenog života proširujući pojam vrta s realnog na prostor mentalnog kretanja.

Živimo u vremenu punom novih izazova, posebno uslovljenih globalnom pandemijom Kovida 19 koja je obeležila prethodnu godinu. Vizuelna umetnost kao i njeni načini pre-

SVETLA KOMORA

zentacije i komunikacije s publikom morali su da se prilagode novonastalim uslovima. U zavisnosti od dinamike pandemije zavisile su realizacije mnogih programa i projekata. Neki su morali biti otkazani ili prolongirani, posebno oni iz oblasti internacionalne saradnje, pojedini su svoje utočište pronašli na internetu koji sve više postaje polje odvijanja umetničkih sadržaja, posebno onog govornog i performativnog tipa: stručne konferencije, tribine, okrugli stolovi, performansi i umetničke akcije. Ipak određeni broj umetničkih projekata i izložbi savremene vizuelne umetnosti uspeo je da se realizuje u realnosti uz poštovanje propisanih mera zaštite od Kovida 19.

Možda zbog ove novonastale pandemijske situacije, u oblasti prezentacije vizuelne umetnosti nije se mogla primetiti užurbana aktivnost, veći broj realizovanih izložbi i pratećih programa koji bi svojim sadržajima i istraživačko-eksperimentalnim idejama najavili i pripremili dolazak naredne, za Novi Sad značajne godine, u kojoj će poneti titulu Evropske prestonice kulture. Sve je bilo uobičajeno, čak svedenije nego prethodnih *bespandemijskih* godina.

U okviru programa Muzeja savremene umetnosti Vojvodine istakle su se dve izložbe:

Missing Stories. Prinudni rad u vreme nacističke okupacije. Pogled umetnika i *Zoran Janjetov – Antitelo*. Prvu je producirao Gete institut iz Beograda koji je okupio kustose iz Srbije, Crne Gore, Albanije i Nemačke (Una Popović, dr Sanja Kojić Mladenov, Natalija Vujošević, Adela Demetja, Tomas Elzen) da zajedno s pozvanim umetnicima iniciraju ponovno preispitivanje istorije kroz iskustva i priče pojedinaca i njihovih porodica. Jedna od kustoskinja izložbe dr Sanja Kojić Mladenov u svom tekstu podvlači: „Potreba za ukazivanjem na pojedinačne zaboravljene priče, subjektivne interpretacije kojima gradimo međusobnu mrežu relacija i odnosa potrebnih za bolje razumevanje sadašnjosti, pitanja su koja postavljaju autori i autorke prisutni na izložbi *Missing Stories* u Muzeju savremene umetnosti Vojvodine – Donika Čina i Remijon Pronja iz Albanije, Ivan Salatić i Lenka Đorojević iz Crne Gore, Burkhard Šitni i Kristijan Herl iz Nemačke, diSTRUKTURA, Dragan Vojvodić, Aleksandar Zograf, Milorad Mladenović, Lea Vidaković i Selman Trtovac iz Srbije.“ Takođe dodaje: „Problemi nacionalizma, fašizma i imperijalizma prisutni i danas u društvu, ukazuju na značaj njihovog propitivanja i kritičkog razmatranja kroz umetničke koncepte savremenih umetnika i umetnica, te i ova izložba svojim kritičkim sagledavanjem prošlosti iz vizure pojedinačnih, ličnih priča, pokreće bolne teme, kako se iskustva ne bi zaboravila, već ostala prisutna kao opomena i zalag za buduće generacije.“

Druga izložba koju je kustosirao Vladimir Mitrović posvećena je našem poznatom strip-autoru Zoranu Janjetovu. Od devedesetih godina prošlog veka pa sve do danas strip kao medij polako ulazi u javne institucije osvajajući sve više prostora za prezentaciju i sopstvenu afirmaciju. U početku su mesta za njihovu prezentaciju bili prostori različitih galerija savremene umetnosti, alternativni prostori, razni festivali i sajmovi, a danas su to i muzeji. U svom tekstu Zoran Đukanović navodi: „Od samog početka, njegov vizuelni svet je neraskidivo povezivao strip, ilustraciju i dizajn. Njegove kolorne naslovne stranice za Bernarda Panasonika su nezaboravni međaši koji su postavili novi standard vizuelne kulture, tako

visok da je malo ko i pokušao da ga dosegne ili da ga imitira. Te i druge ilustracije rađene za naslovne stranice nisu imale u sebi ništa od idioma povremenih pokušaja 'slikarskog' realizma klasičnih stripadžija koji su najčešće završavali u kiču ili makar nezgrapnosti. Naprotiv, Janjetovljeve ilustracije imale su stripski idiom uz snažna obeležja vrhunskog dizajna (tipografija, poigravanje s grafičkim elementima koji 'uleću' u ilustraciju, kompozicija i smeštanje u kontekst naslovne stranice)."

U izlagačkim prostorima ostalih javnih ustanova kulture najčešće su se mogle pogledati izložbe koje su zastupale klasične vizuelne discipline: slika, crtež, grafika, skulptura. Jedna od takvih realizovana u Malom likovnom salonu Kulturnog centra Novog Sada pod nazivom *Svetlopisi – Illuminations* autorke Ivane Bjelice istakla se svojom kreativnošću u polju prezentacije crteža i smelom iskoraku ka eksperimentu.

Udruženja i privatne inicijative u oblasti kulture, posebno vizuelnih umetnosti bile su inventivnije i hrabrije, te su se više okrenule multidisciplinarnosti i slobodnom istraživanju u polju umetnosti. Reprezentativno udruženje SULUV ima zavidan vizuelni i estetski kvalitet svojih programa tokom čitave godine, te sve više postaje recentno mesto okupljanja poklonika vizuelne umetnosti. Osim toga što promovišu sopstvene članove, otvoreni su i za saradnje sa drugim organizacijama i udruženjima iz Srbije i inostranstva. Kroz ove saradnje omogućili su: predstavljanje svojih članova u drugim sredinama, bogatiji i dinamičniji program u svom izložbenom prostoru, umrežavanje umetnika i ideja. Među takvim saradnjama bile su one sa umetnicima iz Graca kroz projekat *Strange Views artfully recycled in 2020&2021*, sa IMAF-om, Međunarodnim festivalom multimedijalne umetnosti, Festivalom savremene umetnosti *Dunavski Dijalozi*, sa Akademijom umetnosti – *Masteri 2021* i sl.

Centar za multimedijalnu umetnost iz Odžaka i umetnik Nenad Bogdanović organizatori su i selektori IMAF-a koji se održava u Odžacima i Novom Sadu. Festival je u Novom Sadu započeo izložbom *Glas zaključanih* u izložbenom prostoru SULUV-a, a zatim je ovaj prostor bio domaćin dvodnevnom izvođenju performansa. Nastupilo je deset internacionalnih umetnika. Mogla su da se vide različita izvođenja od sofisticiranih do sasvim ekspresivnih, s manje ili više dodatnih prostornih elemenata. Svakako, performans je umetnička forma koja je u ovom festivalu pronašla pravu podršku i razumevanje.

Među privatnim galerijama svojim ambicioznim umetničkim projektima izdvaja se Galerija „Bel Art“. Jedan od njenih najvećih i najzahtevnijih projekata jeste *Festival savremene umetnosti Dunavski dijalozi* koji je ove godine realizovan pod naslovom: *Društvo i umetnost u okolinostima iznuđene realnosti*. Direktorka Vesna Latinović i umetnički direktor festivala Sava Stepanov na ovogodišnjem izdanju su ponudili brojne izložbe (centralna, tri izložbe bugarsko-srpskih umetničkih dijaloga, tri izložbe rumunsko-srpskih umetničkih dijaloga, izložba umetnika iz Novog Sada) i međunarodnu stručnu konferenciju. Odabrana tema festivala je društveno angažovana, primerena sadašnjem vremenskom trenutku, te se čini vrlo promišljeno pripremana i stručno izbalansirana.

Festival, pored usmeravanja svoje vizure na međunarodnu saradnju, ne zanemaruje domaći umetnički prostor, te umetnike iz Srbije uvodi u ravnopravan dijalog s umetnicima Dunavskog regiona. Kako je ovo novosadski festival, umetnici ovog grada imaju posebno mesto u okviru festivalskog programa. Tako je na *Dunavskim dijalogima* 2021. godine u Likovnom salonu Kulturnog centra Novog Sada, svojim prostornim instalacijama predstavljena novosadska umetnica Karolina Mudrinski.

Delujući u proširenom polju umetnosti, Karolina Mudrinski je svoja istraživanja usmerila na granična područja nauke i umetnosti, na rubove gde se ona dotiču i ukrštaju. Poštujući novu tehnologiju i interdisciplinarnost, umetnica svoj plastički koncept razvija kroz različite umetničke discipline i medije i njihovu kombinaciju. Njeno interesovanje za nauku usmereno je na matematičku oblast, posebno na diskretnu matematiku, na njene teorije, zakonitosti, module, formule... Njen osobeni umetnički diskurs podrazumeva skladan odnos naučno-teoretskog istraživanja i estetskog razmišljanja.

Pred kraj 2021. godine otvorene su u Novom Sadu dve sasvim različite, a značajne izložbe. Jedna istorijska, druga aktuelna i angažovana. Prva se bavila sagledavanjem određenog perioda evropske i naše umetnosti, naslovljena *Život – San – Smrt, Evropski okviri srpskog simbolizma* čiji su kustosi dr Snežana Mišić i dr Igor Borozan. Izložba je ostvarena u saradnji Galerije Matice srpske iz Novog Sada i Narodnog muzeja iz Beograda s ciljem da predstavi srpski simbolizam i njegove osobenosti i ukaže na njegovu pripadnost evropskom kulturnom prostoru. Preko sedamdeset eksponata izložbe su deo kolekcija više muzeja i galerija: Narodnog muzeja u Beogradu, Jevrejskog istorijskog muzeja, Narodnog muzeja u Zrenjaninu, Galerije Matice srpske, Muzeja Belvedere iz Beča, Moderne galerije i Muzeja za umjetnost i obrt iz Zagreba i Galerije likovnih umjetnosti iz Osijeka.

Druga izložba pod nazivom *Eurovision. Crossing Stories and Spaces*, realizovana u Muzeju savremene umetnosti Vojvodine, deo je višegodišnjeg istraživačkog projekta usmerenog na aktuelnu društveno-političku situaciju u Evropi i ideju evropskog identiteta, a razmatrana kroz savremenu umetničku praksu brojnih internacionalnih umetnika. Ovaj projekat je ostvaren u saradnji s ifa-Institutom za spoljne poslove Nemačke. Kustoskinje projekta i ove izložbe su dr Sanja Kojić Mladenov i Sabina Klem. U njihovom fokusu su manje vidljivi i marginalizovani geopolitički i kulturni prostori, posebno prostor Jugoistočne i Istočne Evrope. To su takozvane poluperiferije i mesta raznolikosti, koja u mnogim međunarodnim debatama i izložbenim praksama imaju podređenu ulogu.

Cilj izložbe je ukazivanje na aktuelne društveno-političke poretke i osvetljavanje specifičnih impulsa određenih mesta, kako bi se generisao kontinuirani razvoj prostora za dijalog. Umetnice, umetnici i umetnički kolektivi koji učestvuju na izložbi, svojim radovima istražuju vrlo različita aktuelna društveno-politička pitanja: pitanje porekla, ličnog i kolektivnog identiteta, istorije i mitologije, politike pamćenja i arhiviranja, kritičkog pogleda na neoliberalizam, kolonijalizam i nacionalizam, vladajuće stereotipe i pozicije *drugog* i *drugacijeg* u odnosu na društveno dominantno.

Ovo je bio jedan mogući pogled na prezentaciju savremene umetnosti tokom 2021. godine u Novom Sadu. Velika očekivanja kulturne javnosti se nastavljaju u 2022. godini u nadi da će se ona i ostvariti jer to je godina kada će Novi Sad biti u centru zbivanja evropske kulture. Velika odgovornost, izazov i podsticaj.